

Nr 9

Utrikesutskottets betänkande med anledning av motioner om avbrytande av ekonomiska förbindelser med Sydafrika**Motionerna**

I *motionen 1975:331* av herrar Olsson i Kil och Ahlmark (fp) föreslås att riksdagen som sin uppfattning uttalar att svenska ekonomiska förbindelser med Sydafrika utgör ett stöd till det orättfärdiga sydafrikanska samhällssystemet och att riksdagen därför uppmanar svenska företag att avveckla sina intressen i och förbindelser med Sydafrika.

I *motionen 1975:1152* av herr Hermansson m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om lagförslag innebärande förbud mot svenska investeringar i Sydafrika så länge rasförtrycket består,
2. att riksdagen skarpt fördömer svenska företags investeringar i och förbindelser med Sydafrika och kräver att de skyndsamt avvecklar dessa,
3. att riksdagen beslutar anslå 10 milj. kr. för budgetåret 1975/76 till ANC i Sydafrika att disponeras fritt av rörelsen.

Punkten 3 i motionen 1975:1152 har tidigare under innevarande riksmöte behandlats av riksdagen (UU 1975:4).

Utskottet

Sverige har inom FN sedan länge förordat att ett internationellt ingripande bör ske mot Sydafrika för de systematiska brott mot mänskliga rättigheter som den sydafrikanska rasåtskillnadspolitikern innebär. Senast vid FN:s generalförsamlings möte hösten 1974 har Sverige förordat att sanktioner mot Sydafrika på nytt aktivt övervägs.

Från svensk sida har understrukits behovet av en samfällid världsomfattande aktion i detta syfte. Försök att insätta sanktioner som saknar stöd av en eller flera av Sydafrikas huvudsakliga handelspartners skulle bli ineffektiva. De skulle kunna inleda Sydafrika i tron att landet utan påföljd kan fortsätta sin raspolitik. FN:s prestige skulle i så fall kunna ta allvarlig skada.

Av dessa synpunkter, som utskottet delar, följer bl. a. att ensidiga svenska åtgärder mot Sydafrika skulle vara verkningslösa. Dessutom kan ensidiga sanktioner mot en annan stat, utan stöd i ett sanktionsbeslut av FN:s säkerhetsråd, vara oförenliga med internationella överenskommelser, t. ex. GATT-avtalet, varav Sverige är bundet.

Att regeringen intar en negativ hållning mot svenska företagsinvesteringar

i Sydafrika har framgått av officiella svenska uttalanden i olika sammanhang. Bl. a. har den svenska legationen i Pretoria anmodats att icke ge svenska investerare annat bistånd än den hjälp av allmän art som normalt tillkommer varje svensk medborgare. Legationen skall sålunda icke genom sina åtgärder kunna ge intryck av att man på officiellt håll stödjer investeringar i Sydafrika.

Utskottet delar den negativa synen på svenska investeringar i Sydafrika som kan uppfattas som ett stöd till landets rasåtskillnadspolitik.

Motionsyrkanden om särskild lagstiftning som förbjuder svenska investeringar i länder med rasistisk regim har tidigare behandlats av riksdagen vid innevarande riksmöte (FiU 1975:20). I finansutskottets betänkande konstateras att motionsyrkanden med samma innebörd behandlats vid följande års riksdag (FiU 1974:23). Utskottet konstaterade då att det inte fann det lämpligt att inrymma förbud mot investeringar i enskilda länder i valutastiftningen. Om sanktioner mot ett enskilt land skall tillgripas bör detta ske genom särskild lagstiftning såsom skett beträffande Rhodesia. Riksdagen delade utskottets inställning.

Av det som tidigare anförts följer att ett sanktionsbeslut av FN:s säkerhetsråd är en förutsättning för att verksamma internationella påtryckningar mot Sydafrika skall komma till stånd. Ett sådant beslut eller en rekommendation av säkerhetsrådet krävs också för att den svenska sanktionslagstiftningen skall kunna träda i kraft i fråga om Sydafrika.

Sverige har såsom medlem av säkerhetsrådet under åren 1975 och 1976 ett särskilt ansvar bl. a. i frågan om FN:s agerande när det gäller att utöva påtryckningar mot Sydafrika.

Utskottet utgår från att Sverige i säkerhetsrådet kommer att stödja realistiska förslag om ekonomiska sanktioner mot Sydafrika. Självfallet måste våra ställningstaganden utformas under beaktande av att frågan har vital betydelse framför allt för FN:s afrikanska medlemsstater.

Med hänsyn till det som här anförts torde motionen 331 få anses besvarad. Motionen 1152 avstyrks i denna del.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionen 1975:331 besvarad med vad utskottet anför,
2. att riksdagen avslår motionen 1975:1152 såvitt nu är i fråga.

Stockholm den 15 maj 1975

På utrikesutskottets vägnar

ARNE GEIJER

Närvarande: herr Arne Geijer i Stockholm (s), herr förste vice talmannen Bengtson i Jönköping (c), herr Hernelius (m), fru Lewén-Eliasson (s), herr Adamsson (s), fru Nilsson i Kristianstad (c), herrar Palm (s), Göransson (s), Korpås (c), Åberg (fp), Nilsson i Stockholm (s), fru Frändås (s) och herr Wijkman (m).